

عنوان مقاله: گونه شناسی فرهنگ سیاسی دانشجویان شاغل به تحصیل در ایران

نویسنده: محمود کتابی، فریدون وحیدا- وحید قاسمی

منبع: دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان ۱۳۸۰ شماره ۲۶ و ۲۷

صص ۷۷-۱۰۸

چکیده

- نظام سیاسی مستعمل بر دو بعد «ساخت سیاسی» و «فرهنگ سیاسی» است. فرهنگ سیاسی را می توان پدیده ای چهارتر بدی شامل باورها، ارزش ها، دانش و احساسات سیاسی دانست. با توجه با ترکیب های مختلف از چهار بعد ذکر شده یم تان گونه های مختلفی از فرهنگ سیاسی را تعریف کرد. فرهنگ سیاسی چهارچوبی است که رفتار سیاسی در آن شکل می گیرد.

چکیده

- صاحب نظران و محققان تاکنون گونه های متنوعی از فرهنگ سیاسی ارائه نموده اند. به عنوان مثال می توان به گونه های فرهنگ سیاسی تعریف شده توسط گابریل آلموند (محدود، تبعی، مشارکتی) والتر روزباوم (بدنی، غیر دینی، ایدئولوژیک، همگن، چندپاره)، دانیل (فردگرا، اخلاق گرا، سنتی) محمود سریع القلم (عشیره ای) و سمیح فارسون و مهرداد مشایخی (اسلام گرا، آزادیخواه و جامعه گرا) اشاره کرد.

گونه های متنوعی از فرهنگ سیاسی

- تحقیق حاضر در وهله اولف با مطالعه برخی متغیرهای کلیدی در تعیین گونه های فرهنگ سیاسی، به گونه شناسی این فرهنگ در جامعه دانشجویان ایران می پردازد و رد مرحله دوم عوامل موثر بر شکل گیری این گونه های فرهنگی را مشخص می کند. این مقاله نتیجه تحلیلی است که زیر عنوان گونه شناسی و تبیین فرهنگ سیاسی دانشجویان شاغل به تحصیل در ایران به انجام رسیده است.

- تحقیق یاد شده با هدف پاسخ به دو سوال چستی (گونه شناسی) و چرایی (تبیین) فرهنگ سیاسی دانشجویان ایران صورت گرفته است. در این جا صرفا به سوال نخست پاسخ گفته و نشان داده می شود که می توان دانشجویان شاغل به تحصیل در ایران را از نظر فرهنگ سیاسی در سه گونه مشارکت جویان پس رونده، میانه روها و مشارکت کنندگان پیش رونده طبقه بندی کرد.

فرهنگ سیاسی

واژه های کلیدی

- گونه سیاسی، گونه شناسی، فرهنگ سیاسی، باور سیاسی، ارزش سیاسی، دانش سیاسی، اجتماعی سیاسی

مقدمه

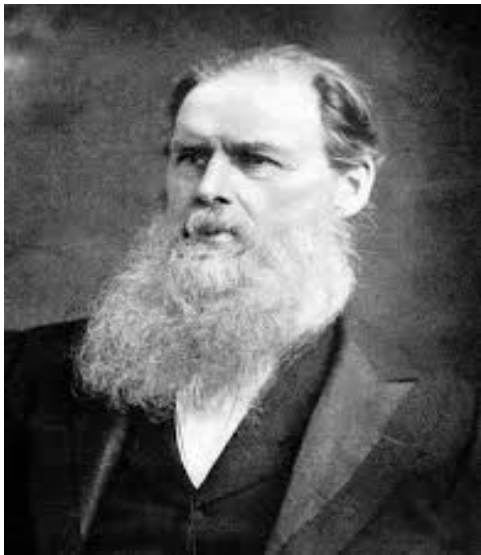
- فرهنگ سیاسی همچون چهارچوبی است که رفتار سیاسی در آن شکل می گیرد خرده فرهنگ سیاسی دانشجویان شاغل به تحصیل در ایران یکی از مهم ترین خرده فرهنگ هایی است که رفتار سیاسی ناشی از آن می تواند بر روند تحولات خرده نظام سیاسی در ایران تاثیر قابل توجه داشته باشد. علت این تاثیر گذاری را به ویژه از یک طرف باید در رشد کمی و توسعه کیفی جامعه دانشجویی ایران و از طرف دیگر در آرمان خواهی یا آرمان گرایی خرده فرهنگ دانشجویی جست و جو کرد. در مطالعه نظری و تجربی خرده فرهنگ سیاسی دانشجویان شاغل به تحصیل در ایران سعی شده است به سوالات زیر پاسخ داده می شود:

- فرهنگ چیست؟ فضای مفهوم فرهنگ سیاسی کدام است؟ چه ارتباطی میان فرهنگ و فرهنگ سیاسی وجود دارد؟ عناصر تعریف فرهنگ سیاسی کدام اند و هر یک به چه معنایی هستند؟ تاکنون چه کسانی به ارائه گونه شناسی از فرهنگ سیاسی دست زده اند و مشخصه های هر گونه چیست؟ جامعه دانشجویان شاغل به تحصیل در ایران بر اساس عناصر تعریف فرهنگ سیاسی چه ویژگی های دارد؟ این جامعه را در کدام گونه های فرهنگی از لحاظ سیاسی می توان قرارداد و ویژگی های هر کدام از گونه ها چیست؟

فرهنگ و فرهنگ سیاسی

- برای کلمه فرهنگ در زبان فارسی معانی متعددی ارائه شده است. به عنوان نمونه در فرهنگ معین معانی مختلفی نظیر ادب، نفس دانش، معرفت، تربیت، مجموعه آداب و رسوم کاریزما و ... برای فرهنگ آورده شده است (۲۱/ ص ۲۵۳۷) معادل های انگلیسی و فرانسوی فرهنگ Cultiver, Culture از نظر ریشه لغوی به معنی کشت و زرع بوده و امروز نیز مشتقاتی از این کلمه به همین معنا به کار می رود.

به معنی کشت و زرع

ادوارد بی تایلور

- «در فرانسه این کلمه از پرورش گیاهان به پرورش حیوانات و بالاخره پرورش انسان تعمیم یافته است» (۱۲/ص ۱۲)
- این واژه را در علوم انسانی اولین بار ادوارد بی تایلور، انسان شناس انگلیسی، در اثرش به نام فرهنگ ابتدایی» به کار برد. برای تایلور فرهنگ همان کل پیچیده ای است که شامل معلومات، باورها، هنرها، اخلاقیات، قانون، عرف و تمامی دیگر انواع قابلیت ها و عاداتی است که انسان به عنوان عضو جامعه کسب می کند» (۹/ص ۲۳۶)

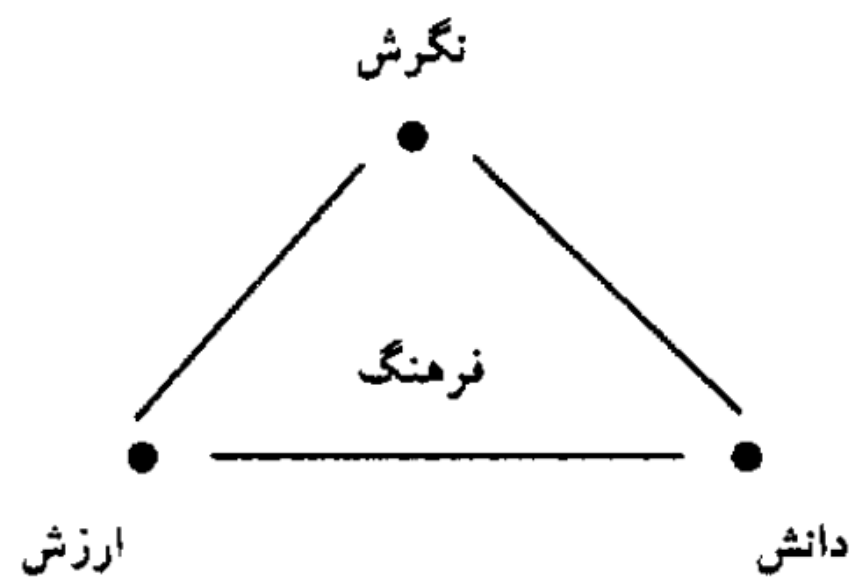

رونالد اینگلهارت

• پس از تایلور تعاریف متعددی برای فرهنگ ارائه شده است. شاید بتوان گفت فرهنگ از جمله واژه هایی است که در علوم انسانی بیشترین تعریف را دارد. واژه ی فرهنگ همچنین به صورت ترکیبی، کاربردهای متعددی یافته است. به عنوان مثال می توان به ترکیب هایی نظیر ففرهنگ کار، فرهنگ ترافیک، فرهنگ فقر، فرهنگ عوام، فرهنگ نخبگان و فرهنگ سیاسی اشاره کرد. در مقاله حاضر تعریف ارائه شده از فرهنگ سیاسی با تعریف رونالد اینگلهارت (۱۹۹۰۰) که بر اساس آن نگرش، دانش و ارزش به عنوان عناصر فرهنگ معرفی شده اند، پیوند بیشتری دارد

- گابریل آلموند به عنوان پدیدآورنده مفهوم فرهنگ سیاسی معتقد است که فرهنگ سیاسی به عنوان زیرمجموعه ای از فرهنگ عمومی با آن در ارتباط بوده و در عین حال استقلال نسبی دارد. تفاوت عمده ای که در تعاریف فرهنگ و فرهنگ سیاسی وجود دارد در این است که در تعاریف فرهنگ سیاسی بر ذهنی افراد تاثیر می گذارد. این در حالی است که در تعاریف فرهنگ، هنجارها که نشان دهنده رفتارهای عینی افراد می باشند، اغلب به عنوان یکی از اجزای اصلی فرهنگ در نظر گرفته شده است.

رفتارهای عینی افراد

شکل ۱- عناصر اصلی فرهنگ از نظر اینگلهارت

آلموند نخستین بار در سال ۱۹۵۶، فرهنگ سیاسی را این گونه تعریف کرد:

- «هر نظام سیاسی در درون الگوی خاصی از سمت گیری برای کنش سیاسی فعالیت دارد که خوب است آن را فرهنگ سیاسی بنامیم» (۹ / ص ۳۴۵). وی با همکاری سیدنی وربا در اثر مشترک خود با نام «**فرهنگ مدنی**»، منظور خود از فرهنگ سیاسی را به طور مشخص تری عرضه داشت. «وقتی از فرهنگ ساسی یک جامعه سخن می گوئیم در واقع به نظام سیاسی به همان وجهی که در قالب شناخته ها، احساسات و ارزشیابی های اعضای آن و در ذهن و روح آنها جایگیری شده است، نظر داریم» (۹ / ص ۳۴۵) بر اساس تعریف جدیدتر آلموند و پاول (۱۹۹۲) «هر فرهنگ سیاسی توزیع خاصی از نگرش ها، ارزشها، احساسات، اطلاعات و مهارت های سیاسی است» (۲ / ص ۲۷)

- سایر تعاریف ارائه شده از لحاظ فضای مفهومی با تعریف یاد شده از آلموند و پاول، اشتراکات یا همپوشی قابل توجه داشته به نحوی که هیچ دو تعریفی را نمی توان یافت که در برابر یا تقابل با یکدیگر قرار گیرند.

- دو عنصر اصلی در بسیاری از این تعاریف وجود دارد. عنصر اول ارزش های سیاسی (28, 35, 9:17) و عنصر دوم باورهای سیاسی است (17, 6, 9, 1. 28, 35) احساسات نسبت به نظام سیاسی (2, 6, 9, 27) و دانش یا اطلاعات نسبت به نظام های سیاسی (3, 2, 27) دو عنصر دیگر هستند که علاوه بر باورها و ارزشهای سیاسی بر آنها تاکید شده است. بر این اساس می توان فرهنگ سیاسی را پدیده ای چهار بعدی در نظر گرفت

دانش یا اطلاعات نسبت به
نظام های سیاسی

احساس	باور
فرہنگ سیاسی	
دانش	ارزش

شکل ۲۔ عناصر اصلی فرہنگ سیاسی

- ارزش ها، باورها و احساسات هر کدام به جنبه هایی از فرهنگ سیاسی اشاره دارند که نشان دهنده سطح آگاهی نسبت به نظام سیاسی نبوده، بلکه می توان همگی آنها را نوعی جهت گیری نسبت به نظام سیاسی دانستند. دانش نسبت به ساختار نظام سیاسی، حقوق و تکالیف سیاسی، رویدادهای سیاسی و ... در تغییر نوع فرهنگ سیاسی و اینکه باور ها، ارزش ها و احساسات تا چه اندازه می توانند ناشی از آگاهی های افراد نسبت به نظام سیاسی خود باشد، درای اهمیت است..

سطح آگاهی نسبت به نظام سیاسی

- در تحقیق حاضر فرهنگ سیاسی به عنوان باورها، ارزش ها، احساسات و دانش افراد نسبت به نظام سیاسی خود» تعریف شده است. این چهار عنصر با یکدیگر در ارتباط بوده و همدیگر را تحت تاثیر متقابل قرار می دهند. از ارتباط متقابل این عناصر کل به هم پیوسته ای شکل می گیرد که می توان آن را فرهنگ سیاسی نامید

باورها، ارزش ها، احساسات و دانش افراد

باور

- باور پذیرش یک گزاره یا قضیه است. این گزاره یا قضیه در جهان خارج لزوماً واقعی نیست و چه بسا خلاف آن باشد، اما در نظر فرد یا گروه واقعیت دارد. باورها درباره چرایی عینیت‌های مختلف شکل می‌گیرند. گزاره‌هایی از قبیل دولت کارآمد است، مشاغل سیاسی بر اساس لیاقت احراز نشده‌اند مخالفان قانون تحمل می‌شوند و ... مثالهایی از باورهای سیاسی هستند. باورها «مجموعه یا مجموعه‌هایی اساسی از اندیشه هستند پیرامون اینکه مثلاً جهان‌ها از جمله جهان اجتماعی چیست، و این باورها به صورت حقیقتی تقریباً غیر قابل تردید پذیرفته شده‌اند» (۸/ ص ۵۸). بر این اساس باورها هر چند تغییر پذیرند اما به سادگی تغییر نمی‌کنند و یک فرد باید با شواهد متعددی در رابطه با خلاف باور خود رو به رو شود تا باور خود را تغییر دهد.

- در چارچوب فرهنگ سیاسی آنچه اهمیت دارد این است که اعضای تشکیل دهنده نظام اجتماعی چه تصویری نسبت به خرده نظام سیاسی دارند نه این که خرده نظام سیاسی واقعا دارای چه ویژگی هایی است **ممکن است نظام سیاسی یک نظام توتالیتر باشد و مردم تصویری دموکراتیک از آن داشته باشند.** نوع رفتارهای افراد در چنین نظامی بر اساس باور آنها شکل می گیرد. باورها نوعی آمادگی ذهنی یا روانی برای انجام یا ترک رفتارهای خاص نیز تعریف می شوند. به عبارت دیگر باورهای مختلف افراد نسبت به یک پدیده آنها را به رفتارهای متفاوتی رهنمون خواهد کرد.

ارزش

- اگر در جهان اجتماعی، باور ها به سوال چیست؟ پاسخ می گویند، ارزش ها به سوال «چه باید باشد؟» پاسخ می دهند. ارزش ها را می توان کمال مطلوب یا آرمان ها و آرزوها دانست. ارزش ها بسیار پایداری دارند و به سادگی تغییر نمی کنند. می توان گفت پایداری ارزش ها و طول عمر آنها بسیار بیشتر از باورها است. در پاسخ به پرسش هایی نظیر این که آیا مخالفان قانونی باید تحمل شوند، آیا زنان می توانند رییس جمهور شوند، آیا دین و دولت پیوندی ناگسستنی دارند و پرسش هایی از این قبیل، ارزش ها نقش اساسی بازی می کنند.

• ارزش ها روی یک طیف قرار می گیرند و حالتی سلسله مراتبی دارند. به عبارت دیگر افراد در نظام اجتماعی دست به اولویت بندی ارزش ها می زنند و به برخی جنبه اصلی و به برخی دیگر جنبه فرعی می دهند. بنابراین هنگام طرح ارزش های یک جامعه معین به این ویژگی باید توجه شود در دو غایت طیف ارزش های اجتماعی اغلب ارزش های مادی و فرامادی (۴/ ص ۱۴۷) یا ابزارگر و کمالگرا (۵/ ص ۹۲) قرار می گیرد.

- **وضعیت ارزش ها و باورها در کنار یکدیگر**، یکی از مهم ترین جنبه های فرهنگ سیاسی است که می تواند برای یک خرده نظام سیاسی مورد توجه قرار می گیرد. سه وضعیت را در این مورد می توان در نظر گرفت . **وضعیت اول** هنگامی است که ارزش ها و باورها کاملاً بر هم نمطابق بوده و درواقع «**باید ها**» برای نظام سیاسی با «**چیست ها**» برای آن نظام در نزد افراد و گروه ها بر روی یکدیگر قرار ی گیرند. این حالیست است که در آن رضایت از خرده نظام سیاسی به حد اعلای خود خواهد رسید.

مشروعیت سیاسی

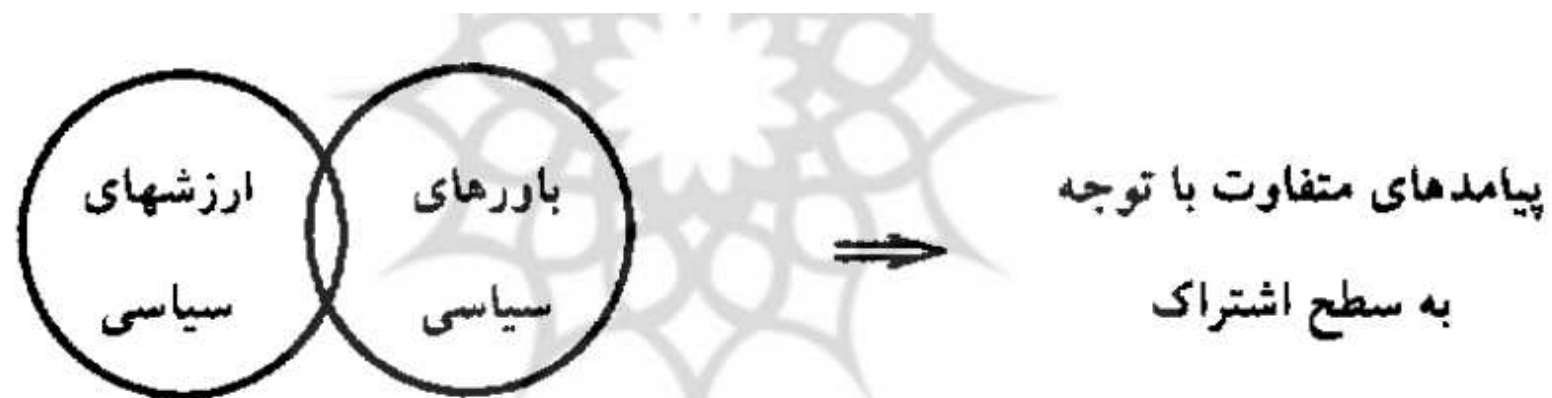
ثبات سیاسی

احساسهای مثبت

شکل ۳- انطباق کامل بایورها و ارزشهای سیاسی

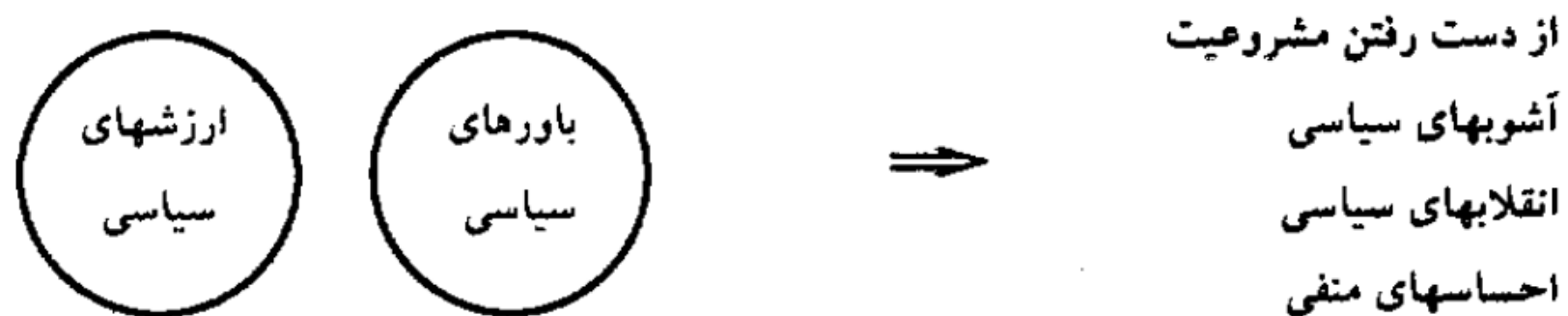
• **وضعیت دوم:** در این حالت هر چند باورهای سیاسی کاملاً بر ارزش‌ها انطباق ندارند اما دارای نقاط اشتراک با یکدیگر هستند بسته به این که سطح اشتراک بین باورها و ارزش‌ها چه میزان باشد، پیامدها متفاوت خواهد بود. در حالی که سطح اشتراک زیاد می‌تواند منجر به پیامدهای نظیر افزایش مشارکت سیاسی، سطح مشروعیت قابل قبول نظام سیاسی، اثبات سیاسی و ... شود، سطح اشتراک اندک به انزوای سیاسی، از دست رفتن تدریجی مشروعیت نظام سیاسی و ناپایداری در این نظام منجر می‌شود.

سطح اشتراک بین باورها و ارزش‌ها

شکل ۴- انطباق نسبی باورها و ارزشهای سیاسی

- در **حالت سوم**، وجود شکاف یا عدم انطباق کامل ارزش ها و باورهای سیاسی می تواند به وضعیت هایی نظیر آشوب ها یا انقلاب های سیاسی منجر شود.

شکل ۵ - انفکاک کامل باورها و ارزشهای سیاسی

- ارزش ها نیز همچون باورها، بستر لازم را برای رفتارهای معین فراهم می آورند واکنش افراد در برابر محرک های مختلف اجتماعی بر اساس سلسله مراتب ارزشی متفاوت می شود.

محرک های مختلف اجتماعی

احساس

- احساس را می توان به انواع زیست شناختی و اجتماعی تقسیم کرد. این تقسیم بندی به ویژه در نظریه کنش متقابل نمادی مورد توجه قرار گرفته است. احساسات نسبت به نظام سیاسی با اجرای آن از نوع احساسات اجتماعی هستند. «یک احساسات اجتماعی» از طریق فرهنگ و روابط اجتماعی مشخص تعریف می شود و شکل می گیرد. به عبارت دیگر الگو، نحوه بروز و همچنین ادراک درونی یک احساس از طریق فرهنگ شکل می گیرد و در شرایط خاص قابل تغییر است...بیشتر احساسات شناخته شده، نظیر افسوس، حسادت، تقصیر، عشق، غرور و تنفر به نظر می رسند که احساس های اجتماعی باشند» (۱۱ / ص ۱۴-۱۵)

ادراک درونی یک احساس از طریق فرهنگ

- احساس وفادار به نظام سیاسی و احساس تعلق و وابستگی به سرزمین، ملت یا قوم و قبیله، احساس افتخار به داشتن یک رهبر، احساس سرگشتگی یا دلزدگی از آشفتگی های سیاسی، نمونه هایی از احساسات سیاسی مثبت یا منفی هستند.

دانش

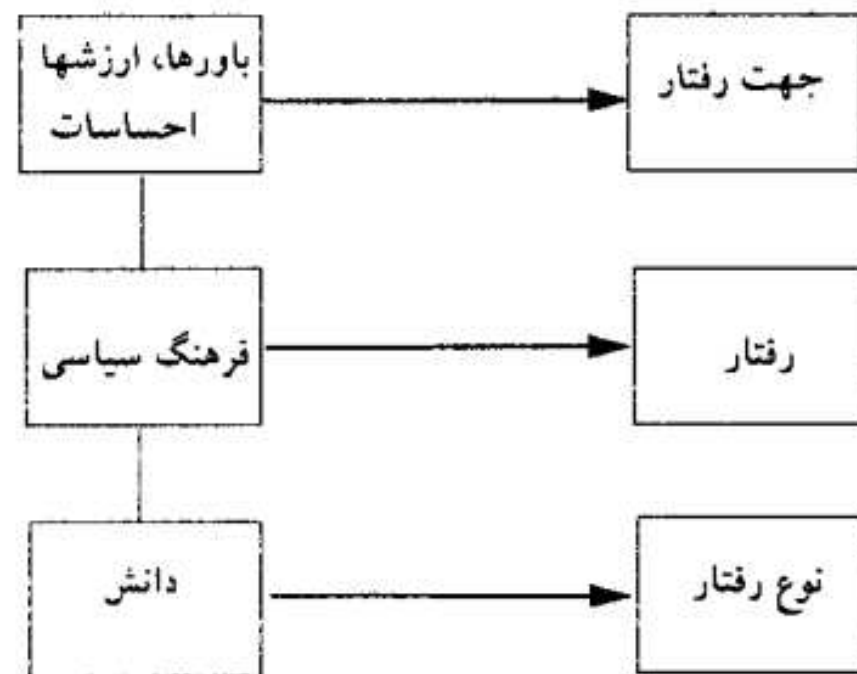
- کارپینی و کینز (۱۹۹۳) برای تعیین فضای مفهومی دانش سیاسی به این جمله باربر متوسل می شوند که «**حکومت چیست و چه می کند؟**» (۱۸۸۱. P / ۲۵) پاسخ به این سوال کوتاه بسیار طولانی و در عین حال مشکل است اما چنانچه هر فرد بتواند به این سوال پاسخ دهد می توان گفت دانش او نسبت به نظام سیاسی خود بسیار بالا است.

تعیین فضای مفهومی دانش سیاسی

- دانش افراد راجع به موضوعاتی نظیر حقوق و تکالیف شهروندی، احزاب سیاسی و اولویت های برنامه ای آنها، شیوه انتخاب یا انتصاب و به عبارتی گزینش مسئولان در خرده نظام سیاسی، انواع نظام های سیاسی و ویژگی های آنها، وضعیت کنونی قوای سه گانه و پایگاه احزاب مختلف در آنها و ... را می توان به عنوان جنبه هایی از دانش سیاسی تلقی کرد. سطح دانش سیاسی افراد تا حد زیادی می تواند در تعیین محتوای شخصیت سیاسی افراد و در نهایت فرهنگ سیاسی گروه ها تعیین کننده باشد

سطح دانش سیاسی

- مرکز تحقیقات پیمایشی دانشگاه میشیگان (1195. P / 23) به منظور تعیین دانش سیاسی افراد سه مقوله را مورد توجه قرار داده است:
- دانش نسبت به افراد،
- دانش نسبت به احزاب
- دانش نسبت به قوانین مدنی.

شکل ۶- فرهنگ سیاسی تعیین کننده جهت و نوع رفتارهای سیاسی

- به طور کلی انتظار می رود هر چه دانش سیاسی افراد بیشتر باشند، باورها، ارزش ها و احساسات افراد نسبت به خرده نظام سیاسی از پایه های مستحکمتری برخوردار بوده و افراد یا رگوه ها به رفتارهای آگاهانه تری دست زنند. همچنین می توان احتمال داد در حالی که ارزش ها، باورها و احساسات جهت رفتارهای سیاسی افراد را مشخص می کنند، دانش سیاسی، نوع رفتارها را تعیین کند.

باورها و احساسات جهت رفتارهای
سیاسی افراد

گونه شناسی فرهنگ سیاسی

- به طور کلی به منظور گونه شناسی یا نوع شناسی فرهنگی سیاسی یک جامعه یا گروه، باید به پرسش های متعددی راجع به وضعیت اعضای آن جامعه با گروه نسبت به نظام سیاسیشان پاسخ داد. برخی از پرسش های قابل طرح به شرح زیر هستند:
- - دانش افراد نسبت به تاریخ و ویژگی های جغرافیایی کشور خود در چه سطحی است؟
- - دانش افراد نسبت به ساختار نظام سیاسی خود- عناصر مختلف موجود در نظام سیاسی و رابطه آنها با یکدیگر - در چه سطح است؟
- - افراد تا چه حد با حقوق و تکالیف اساسی خود و حاکمان آشنا هستند؟

- - به نظر افراد، گروه های مختلف حکومت و یا حتی گروه هایی که به عنوان گروه های منفور شناخته می شوند، تا چه حد باید تحمل شوند؟
- - مردم تا چه حد به یکدیگر و به حاکمان اعتماد دارید؟ سط اعتماد حاکمان به مردم در چه حد است؟
- اعضای جامعه هزینه فعالیت های سیاسای را تا چه حد می دانند و به عبارت دیگر محیط سیاسی نظام اجتماعی را تا چه حد تهدید آمیز یا ایمن برآورد می کنند؟

- آیا مردم به حکومت به عنوان یک منبع دستورات نگاه می کنند یا یک منبع نیک خواهی که به آنها کمک می کند؟

- به نظر اعضای جامعه، آنها تا چه حد در تصمیمات و سیاست گذاری های حاکمان نقش دارند و حکومت تا چه حد به تقاضاها و سوالات آنها توجه داشته و سعی در پاسخگویی به آنها دارد. آیا آنها نظام سیاسی را نامربوط به زندگی خود می دانند یا آن را کاملاً موثر می پندرانند؟ به عبارت دیگر اثربخشی درونی و بیرونی نظام در چه حدی است؟

اثربخشی درونی و بیرونی نظام

- اعضای جامعه، نسبت به حکومت خود به طور کلی دارای چه احساسی هستند؟ آیا نسبت به آن احساس غرور و افتخار می کنند یا احساس سرشکستگی؟ احساس دل بستگی می کنند یا انزجار؟ نسبت به هر یک از عناصر ساخت سیاسی خود چه احساسی دارند؟
- نظریه پردازان مختلف ترجیح می دهند که بر اساس چنین معیارهایی و یا با تاکید بر برخی از آنها انواع فرهنگ های سیاسی جوامع و گروه ها را تعیین کنند. گابریل آلموند (۱۹۶۳) **سه نوع فرهنگ سیاسی مشارکتی، انقیادی یا تبعی و محدود و یا ترکیبی از آنها** را تشخیص می دهد. دانیل الازار (۱۹۷۵) در گونه شناسی فرهنگ سیاسی مردم آمریکا سه نوع فردگرا، اخلاق گرا و سنتی را شناسایی می کند.

- والتر روزنام (۱۹۷۵) پنج نوع فرهنگ سیاسی مدنی، غیر دینی، ایدئولوژیک، همگن و چندپاره را علاوه بر انواع مورد نظر آلموند از یکدیگر متمایز می کند. لوسین پای (۱۹۷۰) علاوه بر توجه و تاکید بر گونه شناسی آلموند به دو نوع فرهنگ سیاسی فرد گرا و جمع گرا اشاره می کند. محمود سریع القلم (۱۳۷۷) فرهنگ سیاسی عشیره ای را به عنوان گونه ای از فرهنگ سیاسی که منعکس کننده ویژگی های بخش مهمی از فرهنگ سیاسی ایران در طول تاریخ است، معرفی می کند. سمیح فارسون و مهرداد مشایخی (۱۳۷۴) نیز در اشاره به فرهنگ سیاسی مردم ایران در ابتدای انقلاب اسلامی از انواع اسلام گراف آزادیخواه و جامعه گرا نام برده و ویژگی های هر کدام را بر شمرده اند.

دو نوع فرهنگ سیاسی فرد گرا و جمع گرا

- برخی از تقسیم بندی ها نیز در فرهنگ سیاسی صورت گرفته است که البته نمی توان آنها را به عنوان نوع یا گونه دانست بلکه بیشتر تجزیه ای برای شناخت دقیق تر است. مهم ترین تقسیم بندی در این باره تقسیم فرهنگ سیاسی به دو نوع توده و نخبه می باشد (۱۹ / ص ۴۴۷؛ P2 / 27)

- در مجموع می توان گفت عمومی ترین نوع شناسی از فرهنگ سیاسی، نوع شناسی گابریل آلموند است که دانشمندان و صاحب نظران متعددی آن را مورد توجه قرار داده اند (۱۰ / ص ۷۱؛ ۹ / ص ۳۲۵ / ص ۱۰۲)

نوع شناسی

گونه شناسی گابریل آلموند

گابریل آلموند

• گابریل آلموند یک نوع شناسی سه سطحی را فرهنگ سیاسی ارائه داده است و تاکید می کند که در هر جامعه نوع خالصی از فرهنگ سیاسی مشاهده شده، بلکه ترکیبی از یان انواع دیده می شود. فرهنگ سیاسی محدود به عنوان سطح پایین، فرهنگ سیاسی تبعی یا انقیادی به عنوان سطح مبانی و فرهنگ سیاسی مشارکتی به عنوان سطح بالا تعریف شده اند. توجه آلموند به فرهنگ سیاسی در زیر مجموعه توجه او به توسعه سیاسی قرار می گیرد. برای آلموند توسعه سیاسی، به توسعه در ساخت سیاسی و فرهنگ سیاسی تجزیه می شود. هر چه در یک جامعه فرهنگ سیاسی از سطح پایین یا محدود به سطح بالا یا مشارکتی نزدیکتر شود می توان گفت نظام سیاسی آن جامعه در بعد فرهنگی توسعه یافته تر است.

از نظر آلموند هر فرهنگ سیاسی سه جزئی دارد:

- ۱- جهت گیری شناختی، مربوط به دانسته ها و باورهای مردم از نظام سیاسی و شناخت از مقررات نقش ها، نهادها و داده ها
- ۲- جهت گیری های عاطفی که به احساس مردم نسبت به نظام سیاسی، مقررات، نقش ها و داده های نظام ارتباط می یابد
- ۳- جهت گیری های مبتنی بر ارزشیابی که شامل قضات هایی نسبت به هدف های سیاسی می شود. بر اساس چنین معیارهایی است که وی سه گونه اصلی از فرهنگ سیاسی را پیشنهاد می کند

- هر چند که بررسی ادبیات مربوط به گونه شناسی فرهنگ سیاسی نشان می دهد که گونه شناسی آلموند از عمومیت بیشتری برخوردار است، اما نمی توان گفت جامعیت آن به حدی است که بتوان آن را برای مطالعه انواع فرهنگ ها یا خرده فرهنگ های سیاسی ، بدون تغییر در جوامع و گروه های مختلف به کار گرفت. ویژگی های فرهنگ سیاسی خاص یکجامعهف می توان ویژگی های متنوعی را برای فرهنگ سیاسی بر شمرد، ویژگی هایی که از دید ناظر ناآشنا به شرایط خاص و بومی یک جامعه می تواند نادیده گرفته شود

عمومیت بیشتر

- و لذا به شناختی ناقص از فرهنگ سیاسی جوامع ختم گردد. در حالی که استفاده از گونه شناسی های مبتنی بر شرایط خاص محلی می تواند شناخت عمیق تری را از واقعیت های نظام اجتماعی و سیاسی فراهم آورد. در هر حال این اطمینان وجود دارد که استفاده از گونه شناسی هایی نظیر مواردی که آلموند ، الازار، روزنبام ارائه داده اند می تواند به عنوان یک پایه اولیه در شناخت انواع فرهنگ سیاسی مورد استفاده قرار گیرد.

استفاده از گونه شناسی های
مبتنی بر شرایط خاص محلی

- با توجه به این که در گذشته نسبت به شناخت خرد فرهنگ سیاسی دانشجویان در ایران تلاش جدی صورت نگرفته است، سعی خواهد شد برای تعداد زیادی از متغیرهای ذکر شده در گونه شناسی های مختلف به ویژه بر اساس گونه شناسی گابریل آلموند و جمع آوری اطلاعات برای ان متغیر ها از سطح جامعه آماری مورد مطالعه و تجزیه و تحلیل آنها، گونه شناسی خاصی ارائه ود که ضمن پیوند با گونه های معرفی شده از سوی آلموند، ویژگی مبتنی بودن بر شرایط خاص جامعه مورد مطالعه را نیز از دست ندهد.

- به عبارت دیگر با آنکه از ابتدا گونه هایی در نظر گرفته شده و سپس سعی شود که دانشجویان در یکی از آن گونه ها قرار گیرند (روش تاییدی) بر اساس تجزیه و تحلیل متغیرهای مختلف در جامعه مورد مطالعه سعی گردیده است گونه ها مشخص و نامگذاری شوند (روش اکتشافی). جمع آوری اطلاعات راجع به متغیرهای مختلف در حیطه فرهنگ سیاسی و تجزیه و تحلیل داده های گردآوری شده به منظور تعیین گونه ها، امکان شناخت کاملتری را نسبت به زمانی که اطلاعات بر اساس قالب از پیش طرحریزی شده مع اوری و سپس افراد در ان قالب ها ریخته شوند فراهم می آورد.

روش شناسی تحقیق

- از بین انواع روش های تعرف شده از طرف صاحب نظران علوم اجتماعی، روش تحقیق حاضر را باید از نوع پیمایشی دانست. جامعه یا جمعیت اماری تحقیق، شامل همه دانشجویان شاغل به تحصیل در سال تحصیل ۸۰-۱۳۷۹ در بخش دولتی و دانشگاه های آزاد اسلامی است. آخرین امار موجود مربوط به سال تحصیلی ۷۹-۱۳۷۸ است که بر اساس آن تعداد کل دانشجویان شاغل به تحصیل برابر با ۱/۴۴۰/۸۸۰ نفر است.

همه دانشجویان شاغل به تحصیل در سال تحصیل ۸۰-۱۳۷۹
در بخش دولتی و دانشگاه های آزاد اسلامی

- با توجه به منابع موجود (۲۲/ ص ۴۳) جامعه آماری با تعداد بیشتر از رقم فوق هر چند بر حجم نمونه تاثیر می گذارد. اما این تاثیر بسیار نامحسوس است. لذا استفاده از تعداد کل مربوط به سال تحصیلی قبل از مطالعه در محاسبه تعداد کل حجم نمونه، خطای بسیار اندک و قابل چشم پوشی به بار می آورد.

- به منظور برآورد حجم نمونه مورد مطالعه از فرمول مبتنی بر استفاده از میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات استفاده شده است. فرمول مورد استفاده به شرح زیر است:

$$n = \frac{t^2 V^2 N}{N \eta^2 + t^2 V^2}$$

• در این فرمول :

• V ضریب تغییرات صفت بر حسب درصد، N حجم جامعه اصلی، η خطای نسبی مجاز حدی برای نمونه بر حسب درصد و t ضریب مخص کننده احتمال خطای حدی یعنی احتمال اینکه خطای واقعی نمونه از خطای حدی تجاوز نخواهد کرد، می باشد (۲۲/ ص ۱۲۶)

N	V	σ	X	متغیر مورد مطالعه	وابسته
۹۸/۱	۳	۳/۹۵	۸/۴۵	باور سیاسی اثربخشی بیرونی	
۴۲۷	۳۱	۳/۷۶	۱۴/۳۸	باور سیاسی اثربخشی درونی	
۷۴۷	۴۱	۴/۲۰	۱۰۰/۱۷	باور سیاسی آزادی نشر	
۲۳۵	۲۳	۳/۶۴	۱۶/۱۲	ارزش سیاسی آزادی نشر	
۴۰۰	۳۰	۳/۶۱	۱۱/۹۳	باور سیاسی اعتماد به مسئولان سیاسی	
۷۴۷	۴۱	۱/۰۲	۲/۵۱	اولویت ارزش مادی	
۷۱۱	۴۰	۰/۹۵	۲/۳۹	اولویت ارزش فرامادی	
۱۳۹۲	۵۶	۵/۲۵	۹/۴۵	احساس نسبت به نظام سیاسی	
۱۲۰۱	۵۲	۲/۷۱	۵/۴۴	داشتن سیاسی	

۲۵۶	۲۴	۳/۸۱	۱۶/۱۱	بعد اعتقاد دینداری	مستقل
۳۲۴	۲۷	۲/۱۰	۱۵/۲۷	بعد تجربی دینداری	
۳۲۴	۲۸	۳/۱۲	۱۱/۴۵	بعد پیامدی دینداری	
۲۳۵	۲۳	۳/۴۵	۱۵/۳۱	بعد مناسکی دیندار	
۵/۱۴	۳۴	۲/۰۷	۱۱/۹۴	نظارت در خانواده	
۳۲۴	۲۷	۴/۳۵	۱۶/۰۲	عشق در خانواده	

- اطلاعات ارائه شده در جدول شماره ۱، محاسبات انجام شده جهت تعیین حجم نمونه را ارائه داده است. تعیین حجم نمونه نهایی بر اساس پراکندگی متغیر باور سیاسی اعتماد به مردم انجام شده است. داشتن بالاترین ضریب تغییرات نشان دهنده بیشترین پراکندگی در جامعه آماری در توزیع متغیر مذکور است.

- مقدار ضریب تغییرات برابر ۵۶ خطای نسبی مجاز حدی برای نمونه بر حسب درصد برابر ۳ و مقدار T برابر ۲ در نظر گرفته شده است. بر اساس این اطلاعات حجم نمونه بر اساس بیشترین پراکندگی موجود ۱۳۹۲ نفر مسابه شده است. به علت احتمال مخدوش بودن و یا داشتن پرسش های زیاد بدون پاسخ و در نتیجه حذف برخی از پرسشنامه ها، تعداد ۵۰ واحد، به جم کل نمونه اضافه گردید. حذف ۲۴ پرسشنامه به علت مخدوش بودن و یا بدون پاسخ بودن، منجر به ماندن ۱۳۹۸ پرسشنامه در تجزیه و تحلیل نهایی گردد.

- شیوه نمونه گیری در این تحقیق سهمیه ای بوده است. به منظور تعیین سهمیه ها برای هر یک از جمعیت های فرعی از چهار متغیر اصلی فردی و آموزشی یعنی جنس، مقطع تحصیلی و رشته های عمده تحصیلی و نوع دانشگاه استفاده شده است تا پراکندگی لازم در نمونه مورد مطالعه به دست آید.

جنس، مقطع تحصیلی و رشته های
عمده تحصیلی و نوع دانشگاه

- هر چند استان محل تحصیل به عنوان متغیری در تعیین سهمیه ای نبوده است ولی به نحوی عمل گردید که متناسب با امکانات محقق از نقاط مختلف ایران، دانشجویان مورد مطالعه قرار گیرند. تهران به عنوان مهم ترین مرکز تجمع دانشجویی کشور و از پنج ناحیه جغرافیایی مرکز، شمال غربی، شمال شرقی، جنوب غربی و جنوب شرقی نیز به ترتیب استان های اصفهان، آذربایجان شرقی، خراسان، خوزستان و کرمان انتخاب و بخش هایی از سهمیه اختصاص داده شده به گروه های مختلف در هر یک از این استان ها مورد پرسش قرار گرفتند. توزیع نمونه مورد مطالعه در جداول (۲) تا (۵) ارائه شده است.

- ابزار گردآوری داده های مورد نیاز تحقیق، پرسشنامه بوده است. به منظور تعیین اعتبار طیف های سنجش متغیرهای تحقیق، از روش اعتبار اندازه گیری بر اساس گروه های شناخته شده استفاده شده است. به منظور تعیین پایا بودن اغلب ابزارهای سنجش طرح شده در پژوهش، از روش محاسباتی آلفای کرونباخ استفاده شده است. همچنین در برخی موارد، استفاده از روش دو نیمه کردن به علت نوع سوالات طرح شده ترجیح داده شده است. نمونه مورد بررسی در مطالعه مقدماتی شامل ۶۰ نفر از دانشجویان بوده است که **بر اساس معیارهای جنس، نوع دانشگاه، نوع رشته و مقطع تحصیلی** انتخاب شده اند.

جدول ۲- توزیع نمونه آماری مورد مطالعه در بخش دولتی به تفکیک گروه، مقطع و جنس در سال تحصیلی ۷۹-۱۳۷۸

مقطع تحصیلی			کاردانی			کارشناسی		
گروه عمده رشته تحصیلی			جنس			جمع		
			زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع
پزشکی			۲۱	۷	۲۸	۱۴	۹	۲۳
علوم انسانی			۱۸	۱۳	۳۱	۵	۱۳۱	۱۳۶
علوم پایه			۰	۰	۰	۰	۴۰	۴۰
فنی و مهندسی			۵۷	۴۷	۱۰۴	۱۰	۵۷	۶۷
کشاورزی و دامپزشکی			۱۰	۷	۱۷	۳	۱۵	۱۸
هنر			۱۳	۶	۱۹	۷	۳	۱۰
جمع			۱۱۹	۸۰	۱۹۹	۳۹	۲۵۵	۲۹۴

مقطع تحصیلی گروه عمده رشته تحصیلی جنس	کارشناسی ارشد			دکتری			جمع
	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	
پزشکی	۱	۱	۰	۴۱	۲۶	۱۵	۹۳
علوم انسانی	۱۰	۸	۲	۲	۲	۰	۲۹۸
علوم پایه	۲	۳	۱	۲	۲	۰	۹۱
فنی و مهندسی	۹	۷	۲	۰	۰	۰	۱۴۱
کشاورزی و دامپزشکی	۲	۲	۰	۱	۱	۰	۴۰
هنر	۴	۳	۱	۰	۰	۰	۲۴
جمع	۳۰	۲۴	۶	۴۶	۳۱	۱۵	۶۸۷

جدول ۳- توزیع نمونه آماری مورد مطالعه برحسب درصد در بخش دولتی به تفکیک
گروه مقطع و جنس در سال تحصیلی ۱۳۷۸-۱۳۷۹ (درصد)

مقطع تحصیلی گروه عمده رشته تحصیلی		کارדانی			کارشناسی	
جنس		جمع	مرد	زن	جمع	مرد
پزشکی	۳/۰۶	۱/۰۲	۲/۰۲	۴/۳۷	۱/۴۱	۳/۰۶
علوم انسانی	۲/۶۲	۱/۸۹	۰/۷۳	۳۹/۰۱	۱۹/۰۷	۱۹/۹۲
علوم پایه	-	-	-	۱۲/۳۷	۵/۸۲	۶/۵۵
فنی و مهندسی	۸/۳۰	۶/۸۴	۱/۴۶	۱۰/۹۲	۸/۳۰	۲/۶۷
کشاورزی و دامپزشکی	۱/۴۶	۱/۰۲	۰/۴۴	۳/۹۳	۲/۱۸	۱/۷۵
هنر	۱/۸۹	۰/۸۷	۱/۰۲	۱/۰۲	۰/۴۴	۰/۵۸
جمع	۱۷/۳۲	۱۱/۶۲	۶/۶۸	۷۱/۶۲	۲۷/۱۲	۳۴/۵

جدول ۳- توزیع نمونه آماری مورد مطالعه برحسب درصد در بخش دولتی به تفکیک گروه مقطع و جنس در سال تحصیلی ۱۳۷۸-۱۳۷۹ (درصد)

مقطع تحصیلی گروه عمده رشته تحصیلی جنس			کارشناسی ارشد			دکترای تخصصی و حرفه ای		
جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن
پزشکی	۰/۱۵	۰/۱۵	-	۰/۱۵	-	۵/۹۷	۳/۷۸	۲/۱۸
علوم انسانی	۱/۴۶	۱/۱۶	۰/۲۹	۰/۲۹	۰/۲۹	۰/۲۹	۰/۲۹	-
علوم پایه	۰/۵۸	۰/۴۴	۰/۱۵	۰/۲۹	۰/۲۹	۰/۲۹	۰/۲۹	-
فنی و مهندسی	۱/۳۱	۱/۰۲	۰/۲۹	-	-	-	-	-
کشاورزی و دامپزشکی	۰/۲۹	۰/۲۹	-	۰/۱۵	۰/۱۵	۰/۱۵	۰/۱۵	-
هنر	۰/۵۸	۰/۴۴	۰/۱۵	-	-	-	-	-
جمع	۴/۳۷	۳/۴۹	۰/۸۷	۶/۷۰	۴/۵۱	۲/۱۸	۱۰۰	

جدول ۴- توزیع نمونه آماری مورد مطالعه در دانشگاه های آزاد اسلامی به تفکیک گروه، مقطع و جنس، در سال تحصیلی ۷۹-۱۳۷۸ (تعداد)

مقطع تحصیلی		کاردانی					کارشناسی		
گروه عمده رشته تحصیلی	جنس		جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	
پزشکی		۹	۲	۷	۱۸	۳	۱۵		
علوم انسانی		۶۵	۲۹	۳۶	۳۲۷	۱۶۲	۱۶۵		
علوم پایه		۱۴	۶	۸	۴۶	۱۹	۲۷		
فنی و مهندسی		۴۹	۳۸	۱۱	۱۰۳	۸۷	۱۶		
کشاورزی و دامپزشکی		۷	۷	-	۲۸	۲۳	۵		
هنر		۴	۲	۲	۶	۳	۳		
جمع		۱۴۸	۸۴	۶۴	۵۲۸	۲۹۷	۲۳۱		

جدول ۴- توزیع نمونه آماری مورد مطالعه در دانشگاه های آزاد اسلامی به تفکیک گروه، مقطع و جنس، در سال تحصیلی ۷۹-۱۳۷۸ (تعداد)

مقطع تحصیلی گروه عمده رشته تحصیلی				کارشناسی ارشد			دکترای تخصصی و حرفه ای		
جنس									
جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع
پزشکی	-	-	-	-	-	۸	۵	۳	۳۵
علوم انسانی	۱۵	۱۰	۵	۲	-	۲	-	-	۴۰۹
علوم پایه	۳	۲	۱	-	-	-	-	-	۶۳
فنی و مهندسی	۲	۲	-	-	-	-	-	-	۱۵۴
کشاورزی و دامپزشکی	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۵
هنر	۵	۳	۲	-	-	-	-	-	۱۵
جمع	۲۵	۱۷	۸	۱۰	۷	۳	-	-	۷۱۱

جدول ۵- توزیع نمونه

آماري مورد مطالعه بر حسب درصد در دانشگاه های آزاد اسلامي به تفكيك گروه، مقطع و جنس، در سال تحصيلي ۷۹-۱۳۷۸ (درصد)

مقطع تحصيلي گروه عمده رشته تحصيلي			کارداني			کارشناسي	
جنس	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	
پزشكي	۱/۲۷	۰/۲۸	۰/۹۸	۲/۵۳	۰/۴۲	۲/۱۱	
علوم انساني	۹/۱۴	۴/۰۸	۵/۰۶	۴۵/۹۹	۲۲/۷۸	۲۳/۲۱	
علوم پايه	۱/۹۷	۰/۸۴	۱/۱۳	۶/۴۷	۲/۶۷	۳/۸۰	
فني و مهندسي	۶/۸۹	۵/۳۴	۱/۵۵	۱۴/۴۹	۱۲/۲۴	۲/۲۵	
كشاورزي و دامپزشكي	۰/۹۸	۰/۹۸	-	۳/۹۴	۳/۲۳	۰/۷۰	
هنر	۰/۵۶	۰/۲۸	۰/۲۸	۰/۸۴	۰/۴۲	۰/۴۲	
جمع	۲۰/۸۲	۱۱/۸۱	۹/۰۰	۷۴/۲۶	۴۱/۷۷	۳۲/۴۹	

جدول ۵- توزیع نمونه

آماري مورد مطالعه بر حسب درصد در دانشگاه های آزاد اسلامی به تفکیک گروه، مقطع و جنس، در سال تحصیلی ۷۹-۱۳۷۸ (درصد)

مقطع تحصیلی گروه عمده رشته تحصیلی جنس			کارشناسی ارشد			دکترای تخصصی و حرفه ای		
جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن
پزشکی	-	-	-	-	-	۴/۹۲	۰/۷	۰/۴۲
علوم انسانی	۲/۱۱	۱/۴۱	۰/۷	۰/۲۸	-	۵۷/۵۲	۰/۲۸	-
علوم پایه	۰/۴۲	۰/۲۸	۰/۱۴	-	-	۸/۸۶	-	-
فنی و مهندسی	۰/۲۸	۰/۲۸	-	-	-	۲۱/۶۶	-	-
کشاورزی و دامپزشکی	-	-	-	-	-	۴/۹۲	-	-
هنر	۰/۷	۰/۴۲	۰/۲۸	-	-	۲/۱۱	-	-
جمع	۳/۵۲	۲/۳۹	۱/۱۳	۱/۴۱	۰/۹۸	۱۰۰	۰/۴۲	۰/۴۲

- در این بخش از تحقیق که نوع مطالعه توصیفی می باشند، محقق سعی در پاسخگویی به هر سوال داشته است:
- ۱- به لحاظ فرهنگ سیاسی، دانشجویان شاغل به تحصیل در ایران را در چند گونه می توان قرار داد؟
- ۲- در هر یک از گونه ها چه درصدی از دانشجویان قرار می گیرد؟

تجربه داده ها و تحلیل اطلاعات

- بر اساس تعریف نظری فرهنگ سیاسی که در این تحقیق مبنای انجام مطالعات تجربی قرار گرفته است. در هر یک از ابعاد چهارگانه باورها، ارزش ها، دانش و احساسات سیاسی، معرف هایی در نظر گرفته شد که بتوان به کمک اطلاعات مربوط به آنها گونه های فرهنگ سیاسی دانشجویان را در ایران مشخص کرد.

باورها، ارزش ها، دانش و احساسات سیاسی

- در بعد بازی های سیاسی، متغیرهای اثربخشی درونی، اثربخشی برونی، اعتماد به مسئولان سیاسی، اعتماد به مردم و آزادی بشر (به عنوان معرف آزادی بیان) مورد توجه محقق بوده است. اثربخشی به کارامدی و همچنین اعتماد از جمله باورهایی هستند که به ویژه گابریل آلموند جهت تعریف گونه های فرهنگ سیاسی مورد توجه قرار داده است. آزادی بیان نیز به عنوان یکی از مهم ترین تقاضاهای سیاسی جامعه دانشجویی از خرده نظام سیاسی ایران تلقی می شود که سنجش باور درباره آن می تواند در تعریف گونه های فرهنگ سیاسی بسیار مفید واقع شود.

- در بعد ارزش های سیاسی نیز علاوه بر استفاده از یک طیف ارزشی مادی/ فرامادی، ارزش آزادی نشر در جامعه دانشجویی ایران نیز مورد سنجش قرار گرفت تا با مقایسه آن نسبت به باور درباره آن می تواند در تعریف گونه های فرهنگ سیاسی بسیار مفید واقع شود.

یک طیف ارزشی مادی/ فرامادی

- در بعد ارزش های سیاسی نیز علاوه بر استفاده از یک طیف ارزشی مادی/فرامادی، ارزش آزادی نشر در جامعه دانشجویی ایران نیز مورد سنجش قرار گرفت تا با مقایسه آن نسبت به باور درباره آزادی نشر بتوان تصویری از فاصله باورها و ارزشهای سیاسی دانشجویان در ایران به دست آورد.

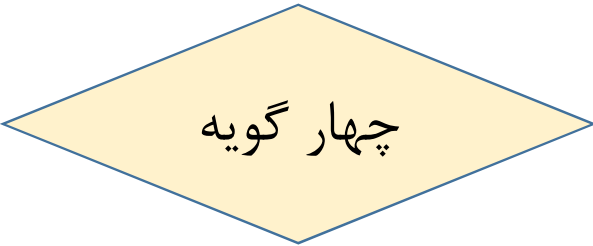
تصویری از فاصله باورها و ارزشهای سیاسی

- در بعد دانش سیاسی مجموعه سوالاتی در سه زمینه آشنایی با حقوق اساسی شهروندی، ساخت سیاسی و واژه های سیاسی برای دانشجویان طرح گردید.
- در بعد احساسات سیاسی نیز بر اساس چهار طیف پیروزی/شکست، شادی/غم، سربلندی/سرافکندگی و مثبت/منفی، داده های مورد نیاز تحقیق گردآوری شده است.

الف) باورهای سیاسی

۱- اثربخشی درونی

- به منظور سنجش متغیر اثربخشی درونی چهار گویه «خودم را یک شهروند صاحب حق می دانم»، «آرای من در سرنوشت کشورم موثر است»، «حس می کنم بازیچه سیاستمداران قرار گرفته ام» و «می توانم به طور مستدل در بحث های سیاسی شرکت کنم» برای دانشجویان طرح شده است. در یک ارزیابی کلی از باور دانشجویان مورد مطالعه نسبت به اثربخشی درونی، می توان گفت که آنها اثربخشی درونی خود را متوسط رو به بالا ارزیابی کرده اند.

چهار گویه

- مقایسه دو میانگین فرضی ۱۲ (حد وسط طیف اثربخشی درونی) و میانگین محاسبه شده برابر با ۱۳/۲ نیز از لحاظ آماری دارای **تفاوت معنی دار** بوده و حاکی از بالاتر بودن متوسط اثربخشی بیرونی دانشجویان از نظر خود آنها نسبت به متوسط تعریف شده بر روی طیف است هر چند شدت تفاوت زیاد ارزیابی نمی شود.

۲- اثربخشی بیرونی

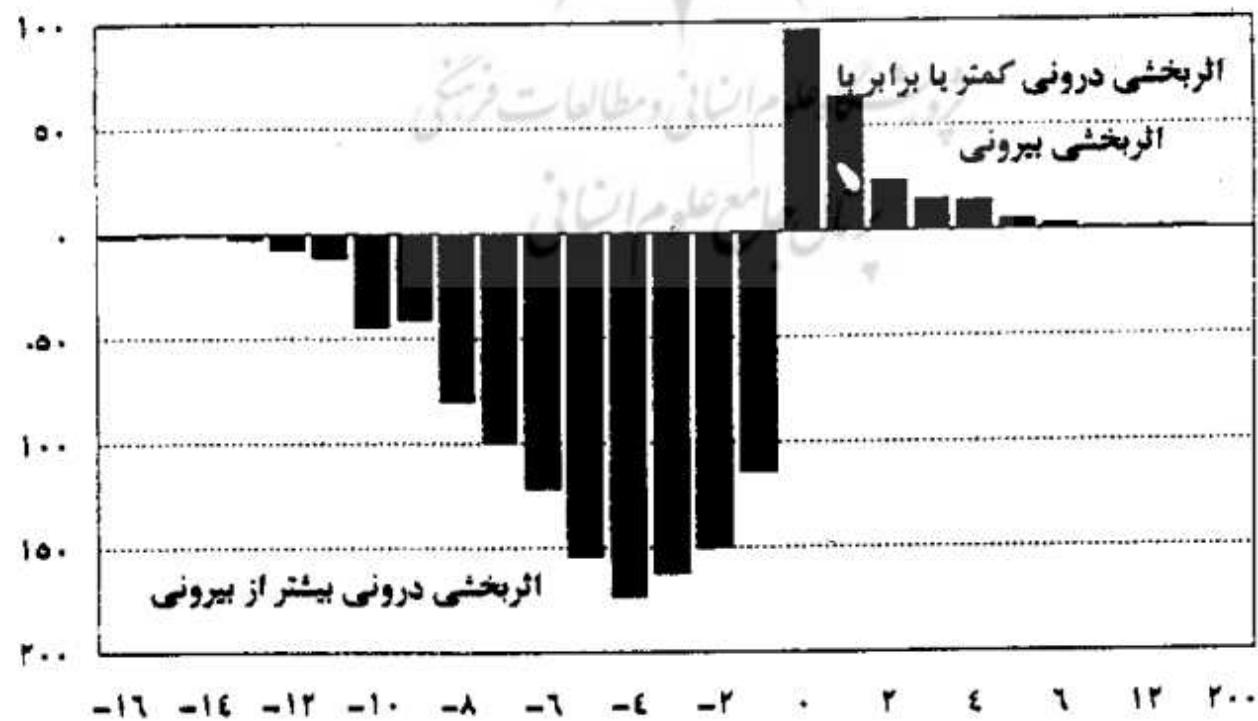
- جهت سنجش متغیر اثربخشی بیرونی، چهار گویه «مسئولان سیاسی فقط در ظاهر به مردم توجه دارند»، «مسئولان سیاسی مردم را واقعا صاحب حق می دانند». «مسئولان سیاسی به خواست مردم رسیدگی می کنند» و «مسئولان سیاسی در انجام وظایفی که بر عهده آنها است ناتوان اند» برای پاسخ گویان طرح شده است.

- پاسخ های ارائه شده از طرف نمونه مورد مطالعه نشان می دهد که بیشتر آنها بر این باور هستند که مسئولان نظام سیاسی واقعا خواهان پاسخگویی به خواسته های آنها نبوده و یا در انجام آن ناتوان هستند. میانگین مجموع نمرات دانشجویان در نمونه آماری مورد مطالعه برابر $9/4$ از میانگین فرضی 12 (حد وسط طیف اثربخشی بیرونی) از لحاظ آماری به طور معنی داری کمتر است و بر این اساس می توان انتظار داشت که این وضعیت در جامعه آماری دانشجویان نیز وجود داشته باشند.

- مقایسه وضعیت دو متغیر اثربخشی درونی و بیرونی یکی از عناصر مهمی است که می توان به کمک آن به تعریف گونه های فرهنگ سیاسی پرداخت. این دو متغیر نشان دهنده این وضعیت هستند که تراز توانمندی شهروندان برای مشارکت در نظام سیاسی و توانمندی با خواست مسئولان سیاسی برای پاسخگویی به تقاضاهای شهروندان در چه وضعیتی قرار دارد. به منظور حفظ یک نظم سیاسی، بهترین وضعیت حالتی است که این دو متغیر در یک سطح قرار گیرند.

- در این حالت می توان گفت درون داده ها به نظام سیاسی و برون داده ها از نظام سیاسی برابرند. این حالت می تواند رضایت سیاسی شهروندان و مسئولان سیاسی را فراهم آورد. نمودار شماره (۱) نشان می دهد که در حال حاضر و بر اساس از اثربخشی بیرونی است. به عبارت دیگر اکثریت اعضای جامعه آماری بر این باور هستند که توان نظام سیاسی هنگام با توانمندی آنها برای مشارکت در نظام سیاسی حرکت نمی کند. این وضعیتی است که نتیجه آن می تواند نارضایتی جامعه دانشجویی از خرده نظام سیاسی باشد وجود ۸۴ درصد حجم نمونه مورد مطالعه، زیر خط تراز، در نمودار ارائه شده، حاکی از نامطلوب بودن وضعیت دو متغیر اثربخشی درونی و بیرونی برای خرده نظام سیاسی است.

درون داده ها و برون داده ها

نمودار ۱- توزیع فراوانی دانشجویان بر حسب تفاوت دو متغیر اثربخشی بیرونی و درونی

۳- اعتماد به مسئولان سیاسی

- در این مورد اعتماد پاسخگویان به چهار گروه وزرای دولت، نمایندگان مجلس، قضات و مسئولان سیاسی در مجموع مورد سوال قرار گرفته است.
- میانگین فرضی بر اساس حد وسط طیف اعتماد به مسئولان سیاسی (مقدار ۱۲) و میانگین محاسبه شده (مقدار ۱۰/۴) از لحاظ آمار تفاوت معنی دار دارند ولی شدت تفاوت زیاد نیست. در جمع بندی نهایی می توان چنین قضاوت کرد که **در جامعه آماری دانشجویان ایران، باور افراد بر این است که نمی توان به مسئولان سیاسی و صداقت آنان اعتماد بالایی داشت و حداکثر باید این اعتماد را در حد متوسط دانست.**

۲- اعتماد به مردم

- در این مورد اعتماد پاسخگویان به **چهار گروه دانشجویان، دوستان، خویشاوندان و بازاریان** مورد سوال قرار گرفته است.
- مقایسه دو میانگین فرضی بر روی طیف سنجش اعتماد به مردم برابر با ۱۲ و میانگین محاسبه شده برابر ۱۲/۴، حاکی از تفاوت معنی دار آنها است هرچند شدت تفاوت بسیار اندک است. به عبارت دیگر بر اساس ابزار سنجش اعتماد به مردم باید گفت در جامعه آماری مورد مطالعه اعتماد به مردم در سطحی متوسط و اندکی رو به بالا قرار دارد.

- مقایسه دو میانگین فرضی ۱۲ (حد وسط طیف آزادی نشر) و میانگین نمونه مورد مطالعه برابر با ۹/۵ حاکی از تفاوت معنی دار آنها است. به عبارت دیگر می توان گفت نه تنها در نمونه مورد مطالعه، بلکه در جامعه آماری دانشجویان ایران، با اطمینان بالایی باور دانشجویان بر پایین بودن آزادی نشر است.

باور دانشجویان بر پایین
بودن آزادی نشر

(ب) ارزش ها

۱- ارزش های فرامادی و مادی

- تعیین اولویت ارزشی از این جهت حایز اهمیت است که نشان دهنده خواست افراد در دو جهت تقریباً متفاوت است. این انتظار وجود دارد که هر چه اولویت ارزشی افراد به سمت ارزش های فرامادی تظیر. آزادی بیان و داشتن جامعه انسانی و بدون خشونت متمایل باشد، افراد از لحاظ سیاسی مشارکت جوتر می باشند. همچنین این انتظار وجود دارد که افرادی که اولویت ارزشی آنان بیشتر مادی است. نسبت به افرادی که اولویت ارزشی آنان بیشتر فرامادی است در دو گونه متفاوت قرار می گیرند.

- تحولات سنجش اولویت ارزشی دانشجویان با نحوه سنجش سایر متغیرها متفاوت بوده و با ارائه چهار ارزش متفاوت مادی (افزایش فرصت های شغلی، مبارزه با تورم) و فرامادی (آزادی بیان داشتن جامعه انسانی تر و بدون خشونت) با استفاده از مقادیر ۱ تا ۲ تعیین کنند.

- توزیع دانشجویان مورد مطالعه برای تعیین اولویت ارزشی (مادی / فرامادی) سه معنایی است. چنین وضعیتی نشان دهنده این واقعیت است که جامعه دانشجویی ایران را می توان به سه زیر جمعیت فرعی تقسیم کرد. گروه اول دانشجویانی هستند که برای آنها ارزش های مادی و به ویژه افزایش فرصت های مادی نسبت به ارزش های فرامادی نظیر آزادی بیان در اولویت قرار دارد. گروه دوم دانشجویانی هستند که برای آنان ارزش های مادی و فرامادی تقریباً اهمیت یکسانی داشته و به طور مشخص در یک جهت اظهار نظر نکرده اند و گروه سوم دانشجویانی هستند که برای آنها ارزش های فرامادی نسبت به ارزش های مادی از اولویت بالاتری برخوردارند.

ارزش های فرامادی نظیر
آزادی بیان

- در نمونه مورد مطالعه در مجموع، ارزش های مادی از اولویت بالاتری برخوردارند. تفاوت معنی دار دو میانگین برای ارزش های مادی (۳/۶۷) و ارزش های فرامادی (۲/۳۹) نشان دهنده این واقعیت است که در جامعه آماری مورد مطالعه نیز این تفاوت ارزشی (در جهت اهمیت بیشتر ارزش های مادی) وجود دارد هر چند شدت این تفاوت زیاد نیست.

ارزش های مادی و فرامادی

۲- ارزش آزادی نشر

- به منظور سنجش ارزش آزادی نشر برای دانشجویان چهار گویه «آزادی اهل قلم را پیشرفت کشورم بسیار ضروری می دانم»، «باید جلوی نویسندگانی که از مقامات درجه اول کشور انتقاد می کند را بگیریم»، «نویسندگان نباید هر چیزی را بنویسد حتی اگر واقعیت داشته باشد» و گویه «اگر نویسندگان را به هر دلیلی محدود کنیم آزادی را از میان برده ایم» به پاسخگویان، ارائه شده است. پاسخ به همه گونه ای طرح شده برای سنجش متغیر آزادی نشر در جهت تایید این قضاوت است که آزادی نشر در ایران برای دانشجویان مورد مطالعه از ارزش بسیار بالایی برخوردار است.

- مقایسه میانگین ۱۶/۳ با میانگین فرضی ۱۲ (حد وسط طیف ارزش سیاسی آزادی نشر) تفاوت معنی داری از لحاظ آماری نشان می دهد و این وضعیت حاکی از اتفاق نظر بسیار بالای دانشجویان راجع به موضوع مورد بررسی و در جهت با ارزش بودن آزادی نشر برای آنها است.

ج) دانش سیاسی

- چنین به نظر می رسد که دانش سیاسی به عنوان یکی از اضلاعی که چارچوب فرهنگ سیاسی را تعریف می کند و رفتار سیاسی را در بر می گیرد، از جمله ابعاد است که بر «نوع رفتار سیاسی» تاثیر می گذارد حال آنکه سایر ابعاد بر «جهت رفتار سیاسی» موثر واقع می شوند. به این معنی که انتظار می رود هر چه دانش سیاسی افراد بالاتر رود، رفتارهای سیاسی آنان بیشتر به سمت رفتارهای آگاهانه حرکت کند.

- در مجموع و البته با احتیاط (به علت وجود تعداد قابل توجهی از سوال های بدون پاسخ) راجع به جامعه آماری دانشجویان مورد مطالعه چنین قضاوت می شود که سطح دانش سیاسی آنان مشتمل بر حقوق اساسی شهروندان، ساختار سیاسی و واژه های سیاسی، در سطح متوسط روبه پایین است. تفاوت معنی دار میانگین محاسبه شده برابر $3/9$ با میانگین فرضی $4/5$ (حد وسط طیف طرح شده برای سنجش دانش سیاسی) تایید کننده این قضاوت است.

(د) احساس نسبت به نظام سیاسی

- در این رابطه، چهار طیف پنج درجه ای به شیوه افتراق معنایی شامل طیف های پیروزی از شکست، غم/ شادی، سربلندی/سرافکندگی و مثبت/منفی برای دانشجویان طرح شده است.
- مقایسه دو میانگین فرضی ۱۲ (حد وسط طیف احساسی سیاسی) و میانگین محاسبه شده برابر با ۱۰/۸ حاکی از تفاوت معنی دار دو میانگین می توان به این قضاوت نهایی رسید که در جامعه آماری دانشجویان ایران احساس افراد نسبت به نظام سیاسی خود بیشتر به سمت احساس های منفی تمایل دارد.

نتیجه گیری

- بر اساس تحلیل مجموع نمرات برای چهار متغیر تفاوت اثربخشی بیرونی و درونی، تفاوت باور و ارزش سیاسی آزادی نشر، اعتماد به مسئولان سیاسی و احساس نسبت به نظام سیاسی خود و صرف نظر از سطح دانش سیاسی آنان، سطح اعتماد آنان به مردم و اولویت ارزش های مادی یا فرامادی برای آنان، در جامعه آماری سه گونه یا سنخ شناسایی شد.